

La crisi de l'IVAECM toca fons

El malestar en la cultura

El conseller de Cultura de la Generalitat Valenciana ha decidit assumir la gerència directa de l'Institut Valencià d'Arts Escèniques, Cinematografia i Música (IVAECM) per frenar una crisi que ja dura mesos, però el desconcert continua i les programacions del 93 encara estan en l'aire.

Dijous 10 de desembre a València. Els llums del Teatre Principal es van apagar l'un darrere de l'altre. És nit d'estrena. Una oportunitat que no s'hi dona massa sovint per a contemplar una peça de ballet: *El trencanous*, una de les més populars. Tot normal. En aparença. Perquè a l'altra punta de la ciutat, al despatx del conseller de Cultura de la Generalitat valenciana, Andreu López, els contractes de treball dels intèrprets de l'obra de Txaikovski continuaven esperant que algú els signara.

No és un fet aïllat. La crisi de l'Institut Valencià d'Arts Escèniques, Cinematografia i Música (IVAECM) ha assolit ja unes dimensions difícils d'amagar. A l'endemà d'aquesta estrena, els treballadors de l'IVAECM celebraven una assemblea i decidien, *in extremis*, renunciar a la vaga a què havien convocat el dia 18. EL TEMPS ha volgut anar als orígens d'un conflicte que les disputes personals i les diferents orientacions polítiques han dirigit a un atzucac.

ELS ORÍGENS

L'institut amb la sigla més llarga de la Generalitat valenciana va ser creat sota les ordres del conseller de Cultura, llavors Ciprià Ciscar, pel desembre del 1986. Els objectius eren molt ambiciosos: "la creació i desenvolupament de la infraestructura ne-

cessària per tal que, a través d'ella, (...) es desenvolupen activitats de tipus teatral, cinematogràfic, musical o de qualsevol altra manifestació artística". Des del primer moment, l'Institut va gaudir d'una gran autonomia que li permetia evitar les traves burocràtiques de la Conselleria. Juntament amb l'Institut Valencià d'Art Modern, l'IVAM, va quedar

adscrit a la Direcció General d'Instituts Culturals, aleshores sota la direcció de Carme Alborch. El Centre Dramàtic i la Filmoteca passaren a dependre del nou institut, que es va veure incrementat per una àrea de música i una altra dedicada a gestionar el teatre Principal de València. La vida de la nova creació seria atzarosa gairebé des del primer moment. L'esce-

nari de les passions no seria altre que l'edifici del Rialto, un vell cinema convertit en espai polivalent (cinema, teatre, restaurant, *music-hall*) en la plaça de l'Ajuntament del cap i casal valencià. La mateixa rehabilitació de l'edifici va fer esclatar la primera polèmica: ¿pagava la pena gastar-se diners en rehabilitar un immoble que, ateses les seues dimensions, no podia donar cabuda més que a sales petites i de plantes molt peculiars? Ciscar va considerar que sí.

Fins fa dos anys, l'IVAECM continuà dins la direcció general de Carme Alborch sense un responsable directe. És aleshores quan apareix una nova figura que fins aquell moment només figurava als papers: el director gerent.

Ricardo Muñoz Suay, fins aleshores director de la Filmoteca, va passar a ocupar el càrrec. El director gerent pot fer i desfer contractes a la seua voluntat i també pot destituir els seus homes de confiança quan ja no ho són. Prompte va comen-

L'edifici del Rialto, la seu d'un institut marcat per la polèmica.

RAFA GIL

çar a fer ús d'aquestes possibilitats, que revelarien enfrontaments amb els poders de la Conselleria.

LA CRISI

Tot i que l'IVAECM havia estat constant blanc de crítiques per part d'alguns sectors polítics des d'un principi (elitista, poc pragmàtic, poc productiu) no va ser fins el 92 que va esclatar amb contundència la paraula crisi. Tot comença, aparentment, el passat mes de febrer de manera prou rocambolosa. Feia uns mesos que Muñoz Suay havia decidit rescindir el contracte amb Toni Peix, l'empresari privat que s'encarregava de gestionar la Sala 4 o Music Hall dels soterranis de l'edifici del Rialto. El director gerent va denunciar un deute de 600.000 pessetes i va decidir tancar la sala mentre li buscava alguna altra utilitat. Per la seua banda, Toni Peix va efectuar a la premsa unes dures declaracions en què deia que no sols no devia res sinó que se li devien diners i que Muñoz Suay havia de "jubilar-se i tenir un retir honorós, com per exemple anar a ocupar-se dels jardins dels Viviers".

El mes de febrer apareixia publicat en diversos mitjans de comunicació un comunicat que demanava la reobertura del Music Hall. Signaven, entre altres: Joan Lerma, president de la Generalitat valenciana, i Andreu López, conseller de Cultura.

¿Maniobra de pressió per forçar una retirada? Muñoz Suay vol dimitir, però, estranyament, el conseller no accepta la seua decisió i l'executiva del PSPV fa arribar al director gerent una carta amb el seu suport. Per reforçar-lo, la Conselleria es remodela unes setmanes després i la direcció general d'Institucions Culturals desapareix. Carme Alborch passa a ser directora de l'IVAM que, juntament amb l'IVAECM, es queden com a entitats "lliures", no adscrites a cap direcció general. Muñoz Suay quedava més independent que mai.

Però no hi va haver prou de temps perquè les aigües es calmaren. A l'estiu, el director gerent decideix destituir el director de la Filmoteca, Joan Alvarez. Podia fer-ho, estava dins de les seues atribucions, però Andreu López li ho havia desaconsellat. Nova tensió entre els dos càrrecs que se salda, altra vegada, de manera anòmala.

El conseller torna a donar suport a Muñoz i, poc de temps després, aquest ocupa, a més de la direcció gerent, el

càrrec de director de la Filmoteca.

Ja es parlava de la jubilació de Muñoz Suay, que s'havia de produir el pròxim any, o del seu pas a alguna assessoria dins la Conselleria. El mateix director gerent havia fet alguna insinuació sobre el seu desig de retirar-se. Oblidat.

L'institut s'enfronta aleshores a una situació desconcertant. Els caps de les diferents àrees deixen de tenir comunicació amb Muñoz Suay, que s'aïlla voluntàriament alhora que decideix intervenir directament en aspectes que, fins aquell moment, no havia tocat. Així, no renova els contractes amb alguns músics del Grup Instrumental Contemporani, formació, juntament amb el Cor de València, que depèn de l'àrea de Música, sense que el director d'aquesta àrea, Josep Ruvira, en tinga coneixement. Per les mateixes dates, l'autor teatral Juli Léal presenta una denúncia contra l'Institut per incompliment de contracte i pel tracte humiliant que ha rebut del seu director. Per acabar d'arrodonir-ho, la Inspecció de Treball denuncia que els integrants del Cor de València han estat contractats de manera il·legal i que es deuen diners a la Seguretat Social. Rodolf Sirera, director de l'àrea que utilitza el teatre Principal, és el primer a abandonar i, el mes d'octubre, presenta la dimissió.

Ja no hi ha qui pare el desastre. La calma tensa es trenca de sobte el mes de desembre. Andreu López lleva a Muñoz Suay els poders executius, però, una vegada més, decideix no destituir-lo. L'IVAECM serà "coordinat" per la direcció general de Promoció Cultural, de recent creació, dirigida per Evangelina Rodríguez, però només tindrà poder de decisió executiva, per a firmar els contractes, el mateix conseller.

Semblava difícil que el caos poguera anar més allà, però hi anà. Fa dues setmanes la Conselleria d'Hisenda deixà circular el projecte de pressupostos per a l'any 93 destinat a l'IVAECM. Retallats en un 55% i amb 13 assalariats menys en projecte, l'alarma s'apodera dels treballadors i els directors d'àrea que continuen, Antoni Tordera en el Centre Dramàtic i Josep Ruvira en música. Muñoz Suay, amb qui EL TEMPS no ha pogut parlar, tot i intentar-ho, no fa pública cap declaració.

¿Què ha passat? Sirera és contundent, sense negar l'existència d'enfrontaments personals, la raó de tot és per ell: "la falta de confiança en el projecte que tenen els responsables polítics. El problema de la pèrdua de confiança ha servit perquè

es pugua liquidar un projecte que pertanyia a una altra època política, a una altra direcció i en el qual no s'ha cregut". L'ex-director del Principal concreta: "Des que Ciprià Ciscar se'n va anar de conseller, ací no hi ha hagut política cultural".

La Conselleria no dona cap pista. ¿Quin és el model cultural que vol aplicar per substituir el camí que fins ara portava l'Institut? El comitè d'empresa es va reunir el passat dijous amb el conseller i, tot i que aquest es va comprometre a mantenir els llocs de treball, els resultats de l'entrevista no van ser satisfactoris. La Conselleria manté els pressupostos anunciats i aposta per incrementar els ingressos de taquilla, però no concreta com. Mentrestant, el temps va passant i les programacions del 93 no es fan públiques, ni la del Teatre Principal, ni la del Centre Dramàtic ni tampoc la de l'àrea musical.

Josep Ruvira també parla clar: "Si es mantenen aquests pressupostos serà gairebé impossible mantenir el Cor de València i el grup instrumental, les úniques dues formacions que depenen de la Generalitat. Alguns dels membres estrangers del grup necessiten els contractes, però no els podem fer i, si no els fem, prompte els expulsaran del país. La situació és molt greu. No puc anunciar el contingut del festival de música contemporània de l'any que ve i ja hi ha programadors a Europa que me'l demanen. S'està produint una arítmia que no ens porta enlloc i que causa molt de mal. Si hi ha una decisió presa l'hem de conèixer ja; tot i que seria encara molt pitjor que no n'hi haguera cap". A la sensació general que no es podrà continuar també s'afegeix Antoni Tordera: "En el millor dels casos podem parlar de dos o tres produccions per al proper any però no més".

Crisi personal: un director gerent que no cessa i que continua en contracte fins al febrer del 93, però sense poder de decisió. Uns directors d'àrea que no tenen amb qui parlar i que només poden esperar. Crisi laboral: un col·lectiu d'actors valencians que començaven a tenir treballs més o menys constants amb el Centre Dramàtic i una plantilla que no sap quin serà el seu futur. Crisi del model: ¿S'ha buscat massa l'alta cultura sense connectar amb el públic? ¿Es volia abraçar massa espais a la vegada?

Les desavinences entre uns i altres han posat de manifest defectes antics i no tan antics en el model de l'IVAECM. Torde-

Ricardo Muñoz Suay i el conseller Andreu López, quan començava la seua misteriosa relació de confiança-desconfiança.

RAFA GIL

ra n'explica alguns: "els criteris del Centre Dramàtic eren molt ambiciosos: crear una realitat teatral valenciana. Això implicava crear un públic, ajudar produccions pròpies, donar oportunitats a actors i, també, afavorir la traducció i la creació d'obres en un model de valencià encara no consolidat. Aquest és el camí que hem triat. Això implica un risc. Actors valencians de primera qualitat com Pep Cortès, Juli Cantó o Àngela Castilla no omplen un teatre però si no treballen regularment els perdrem. Tenim actualment un 47% d'índex d'assistència, que és dels millors en teatres públics, i hem donat treball, des de la fundació, a més de 600 professionals. Això és incompatible amb un teatre que només busca omplir sempre la sala de gom a gom. Però també és cert que hem tingut problemes. La sala del Rialto, per exemple, és rara i no és normal que un espectador es trobe primer amb un restaurant i haja de pujar en ascensor per anar al teatre. Tampoc ha estat bé que no hi haja hagut bona coordinació entre els responsables del circuit de teatre de la Conselleria i els del Centre Dramàtic. Potser fóra millor unir tots els esforços públics pel teatre en un de sol, si no, de vegades, sembla que ens dispersem."

Duplictat que també es repeteix en l'àrea de Música. A la vegada que l'àrea de l'IVAECM treballava, l'any passat sorgia Música 92, un instrument encarregat de potenciar i normalitzar totes les iniciatives musicals. La coordinació entre els uns i els altres és escassa però comença a parlar-se que el 93 serà l'any de la cre-

ació d'un institut de la música que unirà els dos ens, i el nom de Manuel Muñoz sona com a director. Un altre projecte oblidat. Música 92 desapareixerà i l'àrea de Música haurà d'acceptar el retall imposat des de la Conselleria d'Hisenda. Muñoz, per la seua part, parteix a Madrid amb Antoni Asunción.

Per l'oposició, representada per Esquerra Unida, aquesta espera obligada pel conseller de Cultura no té un altre objectiu que eliminar l'Institut per la via de la privatització. Per Glòria Marcos, diputada autonòmica per EUPV, el retall dels pressupostos no és més que una manera d'ofegar l'IVAECM i justificar-ne així el tancament.

Les incògnites són encara moltes. ¿Quines són les causes d'aquesta dràstica retallada? Fonts de la Conselleria, no el conseller que encara no s'hi ha pronunciat, parlen de l'excessiva inflació de personal (84 treballadors) produïda per la política de contractes duta a terme pel director gerent. Es parla també de la poca rendibilitat cultural i social de l'Institut. Els directors d'àrea es defensen amb un missatge comú, tots coincideixen a indicar que amb només sis anys de vida cap àrea s'ha pogut consolidar i que trencar i tornar a començar pot llançar a perdre un treball previst a llarg termini.

Amb l'any a punt d'acabar, les respostes no poden trigar a venir. Tal com manifesta Josep Ruvira: "la pilota està en mans del conseller". Andreu López, per ordre del 26 d'octubre, té, en solitari, les màximes responsabilitats. Només ell pot decidir ara què passarà amb el Cor de València o què es podrà programar al Teatre Principal durant la pròxima temporada. Només ell sap quina confiança manté amb el director gerent i director, també, de la Filmoteca, i només ell pot parlar del model de política cultural que el PSOE vol per als temps de crisi.

Però si manté el silenci per molt de temps no hi haurà on aplicar el nou model. Caldrà, doncs, recomençar sense el llast d'antigues legislacions que encara produeixen records incòmodes en certs sectors del partit en el poder.

¿Es tracta d'això, de dir adéu definitivament a l'època Ciscar? La solució, per Nadal.

Jordi Sebastià

Antoni Tordera, l'únic que continua, amb Rodolf Sirera i Joan Álvarez.

RAFA GIL